

Monumentnummer*: 515442

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 10 april 2000
Kadaster deel/nr 82667/69

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Jelsum	Leeuwarden	Fryslân

Locatienaam	Locatieomschrijving
Jelsum	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Jelsum	E			596

Omschrijving**

Inleiding

De fraaie BOERDERIJ, genaamd Haskerazathe, wordt in het Register van nieuwe, veranderde of gesloopte gebouwen in de Kadastrale Gemeente Hijum (Gemeentearchief Leeuwarden) vermeld in mei 1893 met de mededeling "afbreken en herbouw boerderij door Boyen Wassenaar". Volgens mededeling van de bewoners zou alleen het voorhuis van de voormalige boerderij zijn afgebroken en herbouwd. Daarvoor pleit het feit dat de achtergevel van de schuur karakteristiek is voor het akkerbouwbedrijf (gemengd bedrijf met als hoofdtak akkerbouw). De achtergevel heeft namelijk niet de voor een veeteeltbedrijf zo karakteristieke inspringing ten behoeve van de toegang naar de deel (skuor-reed). Bovendien betekende de vestiging van B. Wassenaar de omschakeling naar een melkveebedrijf. Door bepleistering zijn de gevels van het schuurgedeelte aan het oog onttrokken. Indien de bepleistering als aanwijzing mag worden opgevat voor de aanwezigheid van ouder muurwerk dan is inderdaad een groot gedeelte van de oude boerderij blijven staan. Daarop wijzen ook de kadastrale kaarten vóór en na de bouw: op nagenoeg dezelfde plaats als de huidige boerderij staat in 1832 een kop-hals-romp boerderij getekend. Inpandig is van een dergelijke samenstelling geen overduidelijke bevestiging te vinden. De kapitale boerderij heeft een voorhuis met de allure van een stadsvilla en is grotendeels omgracht. De ontwerper en de aannemer van de boerderij, die onder Eclectische architectuur met Neo-Renaissance elementen werd ontworpen, zijn niet bekend. De interieuronderdelen zijn stilistisch beïnvloed door de Art Nouveau. Boyen Arjens Wassenaar had zich in 1891 vanuit St. Annaparochie op een kop-hals-romp boerderij ten zuiden van Jelsum gevestigd. Drie gebroeders Wassenaar, waaronder Boyen hadden in de jaren

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

1889-1900 elk voor zichzelf, maar in elkaars nabijheid een kapitale boerderij gesticht. De twee andere boerderijen zijn respectievelijk de te Leeuwarden aan de Mr. P.J. Troelstraweg 193 gelegen boerderij en de eveneens beschermde boerderij Vijverzathe te Jelsum aan de Langhústerdyk 1 (Vijverzathe). Een tuinaanleg is niet herkenbaar; in de voortuin staan enkele solitair.

De loopstal op het perceel komt niet in aanmerking voor de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

De boerderij bestaat uit een woonhuis, een tussenlid of hals en een schuur.

Het woonhuis heeft een complexe plattegrond en lijkt te zijn samengesteld uit verschillende bouwvolumes van hoofdzakelijk één bouwlaag, die corresponderen met de functionele indeling van het woonhuis. Het woonhuis is opgetrokken in bruine bakstenen op een gemetselde plint en verlevendigd met gepleisterde banden langs de wissel- en bovendorpel. Op de wisseldorpel versiering met diamantkoppen. Onder de dakvoet een gevellijst, verdeeld in panelen, die corresponderen met de raamopeningen met diamantkoppen in het midden. De H-vensters zijn onder een getoogde streklaag met sluit- en aanzetstenen. De schilden van het samengestelde dak zijn belegd met Lucas IJs-brandpannen. De noordgevel is drieledig met van links naar rechts de keuken met twee H-vensters; een voorportaal; een hoekkamer thans woonkeuken met aan de noordgevel één en aan de westgevel twee H-vensters. Aan deze zijde een dubbele koekoek voor de provisiekelderramen. Het voorportaal is als een zelfstandig element gedetailleerd: het heeft een hoekkolom met aan beide zijden rondbogen. Op het ingezwenkte, steile schilddak een zinken bekroning. De deur heeft gefacetteerd glas, boven- en zijlichten. Op de noordelijke dakschilden twee dakkapellen. De westgevel is tweeledig: het linker gedeelte heeft één bouwlaag, het rechter gedeelte twee bouwlagen met een serre, waarop een balkon met een houten balustrade. Op de verdieping een dubbele balkondeur met zij- en bovenlichten. In het linkergedeelte van het dak een houten dakkapel met ingezwenkte, zinken dakbedekking. De zuidgevel is tweeledig: het linker gedeelte heeft twee bouwlagen met een serre, waarop een balkon met een houten balustrade; het rechter gedeelte heeft één bouwlaag. De bovenlichten van de serre hebben gekleurd glas-in-lood. Op de verdieping een dubbele balkondeur met zij- en bovenlichten. In het rechter gedeelte twee H-venster en in het dakschild een houten dakkapel. Het tussenlid of de hals heeft een afgeknot dak met matgeglazuurde verbeterde Hollandse pannen. Aan de noordzijde een ingang met gietijzeren roosters in de deurpanelen. Het bovenlicht heeft een getoogde streklaag. De schuur heeft een rechthoekige grondslag met een schilddak gedekt met riet, golfplaten op het dakschild aan de zuidzijde en zwarte keramische pannen op het dakschild aan de westzijde. De noordgevel is opgetrokken in bruine bakstenen en heeft 23 getoogde ijzeren stalramen. De achtergevel is gepleisterd en heeft imitatievoegen. Van links naar rechts bevinden zich in de gevel dubbele inrijdeuren, acht getoogde, ijzeren stalramen en een stal deur met bovenlichten onder een getoogde, imitatie-streklaag met diamantkoppen en siermetselwerk in het trommelveld. De zuidgevel is gepleisterd en heeft imitatievoegen en getoogde ramen. De westgevel is gepleisterd en heeft imitatievoegen en enkele ramen.

De indeling van het INTERIEUR van het woonhuis is gaaf en bevat onder meer de volgende waardevolle interieuronderdelen: in de kamers gestucadoorde plafonds met eikenbladmotief en in de gang met in zweeps slag gestileerde, bloemen gesigeneerd S-M; paneeldeuren met omlijstingen, marmeren haarden en versierde dubbele hardgebakken vloertegels in de gangen en een fraaie trap in de hal.

Waardering

De boerderij Haskerazathe uit 1893 is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling, namelijk van de overgang van akkerbouw naar veeteelt binnen deze gemeente in de periode 1875-1900,
- als bijzondere expressie van de welstand van de veehouders in deze periode,
- vanwege de redelijke mate van betekenis door de esthetische kwaliteit van het ontwerp,
- vanwege de zeer hoge mate van architectonische gaafheid van het interieur,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van de ornamentiek van het woonhuisinterieur,
- vanwege de ligging nabij twee boerderijen van verwanten en nabij de stad Leeuwarden, die voor de bedrijfsvoering van groot economisch belang was,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur,
- vanwege de bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van het dorp en de landschappelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Boerderij (M)

Functie

Akkerbouwboerderij